

DOI 10.36074/logos-04.04.2025.062

ХРИСТИЯНСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ ТА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ STEM- ПРОФІЛЮ

Рубан Микола Юрійович¹

---

1. доктор філософії з історії та археології, здобувач
Чернівецький православний богословський інститут, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-6396-4531

Необхідність формування морально-етичних компетенцій серед учнів STEM-профілю вимагає особливої уваги в контексті інтеграції духовних засад у професійну діяльність майбутніх фахівців. Сучасний студент, особливо з напрямків, орієнтованих на ІТ-технології, часто не усвідомлює важливість моральних і духовних цінностей для свого розвитку, вважаючи, що технологічний прогрес та гуманістичні принципи є окремими й навіть несумісними.

Ключовим аспектом вирішення цієї проблеми є впровадження методики формування моральних основ через загальнохристиянські цінності, орієнтованої на розвиток етично відповідальних технологій. Відповідно до моєї методології, така методика повинна бути інтегральною, поєднуючи раціональний підхід до розвитку науково-технічного потенціалу з етичною відповідальністю. Вона покликана сприяти тому, щоб майбутні фахівці не лише створювали технології, а й забезпечували їх відповідальне використання на благо людства, орієнтуючись на гуманістичні та миротворчі цілі. Тому важливо включати в освітній процес елементи сучасної педагогіки, що об'єднують наукові досягнення з християнськими моральними цінностями, формуючи цілісну особистість, яка здатна до духовного самовдосконалення через професійну діяльність.

Виходячи з концепції чотирьох рівнів розвитку сутнісних сил людини О. Гречаного та В. Сабадухи [2; 6; 7; 8], можна припустити, що віра, як основний елемент християнського світогляду, здатна служити потужним освітнім механізмом формування особистостей 3 і 4 рівня сутнісних сил, для яких характерна висока здатність до творчої рефлексії. Це особливо актуально для

учнів, які здобувають освіту в системі STEM. Творчість, як відомо, включає моменти "внутрішнього осяяння", які неможливо пояснити лише роботою раціональної частини свідомості. Це переживання схоже на "одкровення", описане у біблійних текстах, і формується під впливом віри.

З освітньо-психологічної точки зору, таке явище можна розглядати не лише як містичну релігійну практику, а й як інтуїтивне переосмислення реальності під впливом підсвідомості особистості. У зв'язку з цим, ми вважаємо, що при формуванні підходів до духовної освіти та виховання в системі STEM-освіти важливо акцентувати на розвитку навичок "віри" як основи інтуїтивного плекання творчих здібностей учнів. При цьому, важливим є вивчення та впровадження духовних практик християнської церкви, що гармонізуються з методиками холістичної освіти. Спільним для обох підходів є те, що особистість розглядається як "першопричина" свого зовнішнього життя, а також активація внутрішніх потенціалів пізнання, духовного розвитку та креативності. У цьому контексті християнське осяяння, яке трактують як "сходження святого духу", у холістичній педагогіці розглядається як метод освітньої рефлексії — інсайт [4; 5].

Зокрема, українська науковиця Н. Пушкарьова, яка популяризує технологію інсайту, наголошує, що процес творчої діяльності, зокрема моменти "осяяння" та катарсису, супроводжуються покращенням психо-емоційного стану та життєвого тону [5, с. 89]. Відчуття успішного вирішення творчого завдання, яке супроводжується позитивними емоціями, можна порівняти з "сходженням благодаті", описаним у Біблії. Таким чином, стимулювання творчості має не лише розвивальну, але й психо-емоційну функцію, і залучення метафізичних духовних практик може сприяти успішній реалізації цієї функції.

Особистість з активним внутрішнім життям, схильна до творчих пошуків і рефлексії, потребує постійної психологічної підтримки, що є важливим аспектом у системі STEM-освіти, де творча компонента є невід'ємною частиною ефективної діяльності. Педагоги, які займаються духовним вихованням у цій царині, повинні пам'ятати, що творчість, як феномен внутрішньої діяльності, має потенціал для формування відчуття емоційної гармонії, що в християнстві розглядається як "божа благодать". У психології це переживання інтерпретується як внутрішня гармонія, що супроводжується потоком позитивних емоцій, який можна розуміти як "щастя". Це переживання є апофеозом внутрішньої діяльності особистості, особливо в сфері творчості.

Метафізичні переживання християнина, а також особистості із ознаками психо-емоційного осяяння від досягнення творчого завдання мають, зокрема, низку характерних рис. Це, зокрема:

SECTION 24.
PÉDAGOGIE ET ÉDUCATION

1. «невисловленість» – відсутність можливості для словесного опису свого емоційного переживання тими, хто пережив вищезгадані духовні стани;

2. «інтуїтивність», під якою розуміється спроможність особистості, у момент осяння «занурюватися в глибини істини, що закриті для тверезого розуму. Як відзначає дослідник релігійних станів, український психолог О. Гудзенко, подібні відчуття «є откровеннями, моментами внутрішнього просвітлення, які стають провідними для містика на все його життя» [1, с. 3];

3. «короткотривалість»;

4. «бездіяльність волі» – відчуття внутрішньої паралізованості, яке виникає під впливом наближення до якоїсь «вищої сили» [1, с. 3].

Психологічну природу стану емоційного підйому, у певні моменти характерного для носія християнських цінностей досліджує український вчений Г. Пирог. «Релігійні цінності суттєво впливають на емоційну сферу почуттів особистості через релігійний культ – чи буде це містичний екстаз, молитовне одухотворення, а чи ж навіть просте емоційно-напружене мислення про Бога» [3, с. 96].

Значення метафізичних переживань полягає у тому, що «осяння святим духом», «благодать святого духу», «прилучення до дарунків святого духу» – це ознаки християнського світовідчуття, що накладає відбиток на вчинки людини, манеру її поведіння. Переїнявши особливим настроєм, християнин відчуває себе просвітленим, морально чистим і підноситься над усім мирським» [3, с. 96].

Важливо відзначити, що причина такого «осяння» та відчуття щастя трактується у християнстві, як результат внутрішнього духовного самовдосконалення. Міркуючи про цей аспект Г. Пиріг відзначав: «щастя пов'язується з тим чи іншим душевним станом, якого необхідно досягати. І причина не у зовнішньому світі: необхідно самій людині внутрішньо удосконалюватись й ставати кращою». При цьому, кінцевою метою такого духовного зростання має бути досягнення повної автономії від впливу зовнішнього світу [3, с. 96].

Саме властивість християнства надавати особистості відчуття внутрішньої гармонії, привертає зацікавлення з боку представників педагогічної та психологічної науки. Як відзначає Г. Пиріг: «Інтерес психологів і психіатрів до проблеми духовної інтеграції зумовлений тим, що цілісність, тобто гармонійна єдність всіх елементів психіки є однією з найважливіших характеристик здорової й повноцінної особистості» [3, с. 99]. У свою чергу, «цілісність свідомості» є умовою «продуктивності психічних процесів, їхню рівновагу та стійкість» [3, с. 99].

Отже аналіз метафізичних релігійних практик християнства дозволяють пояснити психологічну сутність відчуття та природу внутрішнього осяння, яке

виникає у особистості під час реалізації творчих завдань. Воно є не тільки джерелом високих за інтенсивністю позитивних емоцій, але і є етапом духовного зростання людини. Відповідно, завданням педагога пов'язаного із формуванням духовних компетентностей у учнів STEM-освіти є стимулювання їх творчої активності, не лише як умови їх професійного становлення, але й нормалізації психо-емоціонного стану та подальшого самовдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Гудзенко, О. Г. (2003). Світоглядно-символічні засади християнства як духовної практики. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Вид-во ЧНУ, 2003. Вип. 148-149, 169-174.
- [2] Міняйло, Р. В., & Сабадуха, В. (2010). Я-концепція викладача ВИШу в умовах необхідності трансформації безособистісної моделі навчально-виховного процесу в особистісну. *Освіта Донбасу*, 1(138), 59-66.
- [3] Пирог, Г. (2006). Психологічні аспекти функціонування релігійних цінностей (християнський контекст). *Українське релігієзнавство*, № 39, 93-102.
- [4] Пушкарьова, Н. (2022). Інсайт-технологія: природа, структура, можливості. *Український педагогічний журнал*, 3, 108-115.
- [5] Пушкарьова, Н. О. (2021). Інсайт технологія як парадигмальний концепт педагогічного проектування в системі сучасної освіти. У *Педагогічне проектування в сучасній освіті: дидактичний і виховний аспект* (с. 124). Київ: ТОВ НВП «Росток А. В. Т.».
- [6] Рубан, М., & Сабадуха, В. (2013). Аналіз спонукань до діяльності історичних діячів крізь призму концепції чотирьох рівнів розвитку сутнісних сил людини. *Бахмутський шлях*, 1/2, 87-91.
- [7] Сабадуха, В. (2022). Метафізична теорія особистості як теоретико-методологічне підґрунтя викладання історичних дисциплін. *Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис Галичина*, 2022, 125-139.
- [8] Сабадуха, В. (2011). *Українська національна ідея та концепція особистісного буття*. Івано-Франківськ: Фоліант.